

**Francisci De Fargna Civitatis Plebis Patrii Philosophiæ,
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris ... Commentaria In
singulos Canones De Jurepatronatus**

Qui sparsim tam intrà, quàm extra corpus Juris Canonici vagantur ...

**Fargna, Francesco de
Montisfalisci, M.DCC.XVII.**

Casus IV. Argumentum. Patronus an, & in quibus casibus possit instare
apud Superiorem pro translatione Cappellaniæ merè Laicalis de loco ad
locum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72191](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72191)

Episcopo institutionem, & investituram dicti Beneficii favore Francisci Odoardi à se presentati, ut ex memoriali Episcopo porrecto, ibi: *Per tanto la supplica volere restare servita d' instituire, & investire detto Francesco Odoardo di tal Beneficio*: Si enim fundare voluisset Cappellaniam merè Laicalem non petiisset ab Ordinario institutionem, quæ non requiritur nisi in Beneficio Ecclesiastico, & collativo, *Garz. de Benefic. par. 1. cap. 2. num. 81.* Tum ex eo, quia fuit ab Ordinario erectum supplicante eodem Ioanne; quæ erectio auctoritate Ordinaria à Testatore volita demonstrat eum voluisse fundare Beneficium Ecclesiasticum. Tum denique ex eo, quia apposuit conditionem in primo instrumento, quòd huiusmodi Beneficium obtineri possit etiam à minoribus quatuordecim annis, ibi: *Etiam quod descendentes nominandi, & presentandi sint tantum prima Tonsura initiati, & minores quatuordecim annis prescriptis à Sacro Concilio Tridentino*: Quæ conditio esset inutilis, & superflua si dictum Beneficium esset Cappellania merè Laicalis, & non collativa.

Non obstat, quòd Fundator in limine foundationis apposuerit conditionem, quòd deficiente Beneficiato fructus bonorum donatorum, & assignatorum, cedant in Beneficium compatronorum vocatorum, quæ videtur esse contra naturam Beneficii Ecclesiastici; quia imprimis non videtur esse contra naturam Beneficii conditio, quòd Patroni gaudeant fructibus Beneficii, juxta Sacram Congregationem Concilii in Lycien. 27. Aprilis 1688. ubi in præcis terminis Sacra Congregatio respondit: *Deficientibus Clericis posse conjunctos Seculares retinere idem Beneficium, donec aliquis extet Clericus de familia, & fructus omnes Beneficii erogandos esse in Celebrationem Missarum, juxta voluntatem Testatoris.* Et licet sit contraria naturæ Beneficii Ecclesiastici, non proinde potest vitari illud, sed potius ipse vitari debet juxta doctrinam Duran. de Condit. imposs. par. 2. cap. 1. numer. 106. Corrad. in prax. Benefic. lib. 2. cap. 12. numer. 57. & 58. Lotter. de re Benefic. lib. 1. cap. 32. num. 19. cum seqq.

Nec potest amplius dictum Beneficium

reddi Cappellania merè Laicalis, non obstante quòd exhibeatur novum augmentum dotis, quia ex qualibet causa bona semel Deo dicata secularizzari amplius non possunt, juxta *Text. in cap. Ligna* ibique *Gloss. in verb. Laicorum de Consecrat. Fagnan. in cap. Relatum num. 37. ne Cler. vel Monach. Calderin. cons. 5. num. 1. de relict. Domib.*

His tamen non obstantibus Sacra Congregatio Concilii in Montis Pelusti Erectionis Cappellania 12. Maii 1714. Præfato dubio respondit: *Affirmativè ex gratia in forma commissaria.*

ARGUMENTUM.

Patronus an, & in quibus Casibus possit instare apud Superiorem, pro translatione Cappellaniæ merè Laicalis de loco ad locum?

SUMMARIUM.

- 1 Patrono non potest concedi licentia transferendi Cappellaniam de uno ad aliud Altare, quando Testator in institutione Cappellaniæ principaliter respexit ad Altare, & secundario ad hæredes; secus si respexit principaliter ad hæredes, & secundario ad Altare; & nam. 2. & num. 5.
- 3 Celebratio Missæ an, & quando possit transferri de una ad aliam personam?
- 4 Refertur resolutio Sacræ Congregationis Concilii in Placentina commutationis voluntatis.
- 5 Legatum directum in personas hæredum censetur ordinatum in gratiam ipsorum.
- 6 Dispositio qualificata intelligitur durare quousque durat qualitas.
- 7 Testator quando dicatur in institutione Cappellaniæ principaliter respexisse ad Altare, & secundario ad hæredes, aut è contra, & num. 8.
- 9 Patronus potest transferre Cappellaniam de uno ad aliud Altare, quando à Testatore est ei data libera facultas transferendi, & ex quibus arguatur huiusmodi libera facultas?
- 10 Dictio: Overo: est disjunctiva, & separat unam orationem ab altera.

C A-

C A S U S IV.

Quidam Testator instituit Cappellani-
 am merè Laicalem, & ad nutum
 amovibilem, seu Legatum Mis-
 sarum pro ejus, suorumque animabus,
 celebrandarum ad Altare Ecclesiæ Civi-
 tatis A. cum reservatione juris nominan-
 di Cappellanum ad nutum amovibilem
 favore suorum hæredum, cum isti ex
 certa causa discesserint à Civitate A, &
 transfulerint domicilium ad Civitatem B,
 & vellent transferre etiam præfatam
 Cappellaniam ad Altare Ecclesiæ ejus-
 dem Civitatis B. Quæro an possit eis con-
 cedi licentia transferendi dictam Cappel-
 laniam de uno Altari unius Ecclesiæ ad
 Altare alterius Ecclesiæ?

Pro cujus resolutione rimanda, & at-
 tendenda venit voluntas Testatoris, ac
 procedendum cum distinctione; duplici-
 ter enim Testator instituere potest Cap-
 pellaniam merè Laicalem, seu Legatum
 Missarum, nimirum vel ad ornatum,
 splendorem, & cultum certi Altaris; vel
 ad commodum, & utilitatem propriam,
 ac suorum hæredum. Si Testator in in-
 stitutione præfatæ Cappellaniæ primariò,
 & principaliter respexit ad ornatum, of-
 ficiaturam, splendorem, & cultum dicti
 Altaris Civitatis A, secundariò verò ad
 ejus hæredes, quibus injunxit onus cele-
 brare faciendi, seu nominandi Cappella-
 num pro celebratione Missarum in dicto
 Altari, seu quibus commissum sit nudum
 ministerium solvendi Cappellano Elec-
 mosinam Missarum in dicto Altari cele-
 brandarum; & in hoc casu concedi non
 potest prædictis hæredibus Patronis li-
 centia transferendi Cappellaniam de Al-
 tari Civitatis A, ad Altare Civitatis B,
 quia ubi per Testatorem in Cappellania,
 & Legato Missarum principaliter contem-
 platum fuit Altare, non potest eadem
 Cappellania, seu Legatum Missarum
 transferri de uno ad aliud Altare, etiam
 cum auctoritate Episcopi; dum Missæ ce-
 lebrari debent in illis Ecclesiis, & Alta-
 ribus, in quibus Testator jussit, ut cele-
 brentur, nisi in primo Altari Legatum
 impleri non posset, ut docent *Barbat.*
conf. 1. num. 8. Navarr. conf. 14. de Testa-

mentis num. 10. Menoch. præsumpt. 112.
lib. 4. num. 7. Gratian. discept. forens. 73.
num. 4. ibique Carol. Anton. de Luca num. 6.
Capon. discept. 196. num. 10. tom. 3. Rota
decis. 309. num. 11. par. 6. rec. & dec. 574.
num. 8. part. 1. divers. & decis. 1149. nu-
mer. 17. coram Seraph. Et fuit resolutum
à Sacra Congregatione Concilii in Cer-
vien. translationis piorum onerum 18. Maii
1715. in Dertthonen. translationis Cappella-
niæ 9. Februarii 1715. & in Mediolanen.
seu Ferentina Cappellaniæ 23. Februar. ejus-
dem anni.

Et ita requisitus in sensu veritatis die
 1. Augusti 1715. ad instantiam hæredum
 cujusdam Sacerdotis Marciani Acerbi
 Terræ Vairanæ Tortonen. Diæcesis, qui
 instituit Cappellaniam trium Missarum
 qualibet hebdomada celebrandarum cer-
 to Altari ab ipso erecto in Ecclesia Pa-
 rochiali ejusdem Terræ; requisitus, in-
 quam, an ipsi possent transferre dictam
 Cappellaniam ab Ecclesia Parochiali
 Terræ Vairanæ, ad Ecclesiam Parochia-
 lem Terræ Varinellæ; negativum dedi
 responsum ex ratione superius deducta,
 quia nimirum ex particula Testamenti,
 constabat Testatorem principaliter res-
 pexisse ad cultum, & officiatorum dicti
 Altaris Terræ Vairanæ, & erga ipsum
 specialem habuisse affectionem, uti etiam
 resolutum fuit à Sacra Congregatione
 Concilii in Cremonen. *Erectionis Collegiata*
26. Martii 1695. ubi Marchio Cæsar Vi-
donus in Testamento, cum quo decessit
disposuit: Dell' Entrata, che si cava dal-
l'augumento del Porto di Pigicbettone, che
sono Ducatoni 200. in circa, che si riscuo-
tono ogni mese, lascio, che sia eretta una
Collegiata di quattro Canonici compreso il
Proposto, o Arciprete nella Chiesa Parochiale
di S. Giovanni in Croce, e due Chierici, &
incarico alli poveri morienti di detta Ter-
ra, & aiutarli al ben morire fino al fine &c.
e caso che per qualsivoglia accidente non si
potesse erigere detta Collegiata in detta
Chiesa di S. Gio: in Croce, lascio, che sia
eretta in Cremona nella Chiesa di S. Cecilia:
 Cupiens Marchio Cæsar Junior erectio-
 nem facere extra locum S. Ioannis in
 Cruce, contempla tum, & in Ecclesia
 præpositurali Curata S. Ægidii, & Ho-
 moboni Cremonæ preces Santissimo ob-
 tulit

tulit quibus ad Sacrum Concilium remiffis disputatum fuit dubium: *An fit locus erectionis Collegiatae in alio loco, quam contemplato à Testatore*: Sacra Congregatio respondit die 26. Martii 1695. *Negative*.

2 Si verò Testator in institutione præfatae Cappellaniæ primariò, & principaliter respexit ad commodum, & utilitatem propriam, ac fuorum hæredum, & primariò voluit onus Missarum pro ejus, fuorumque Animarum salute; Secundariò verò, & in consequentiam ad dictum Altare Civitatis A. Et in hoc casu censeo posse eisdem hæredibus Patronis per-mitti prædictam translationem Cappellaniæ de Altari Civitatis A, ad Altare Civitatis B; quia ubi in Cappellania principaliter sunt contemplatæ personæ, secundariò verò Altare, tunc eadem personæ de consensu legitimi Superioris possunt transferre Cappellaniam de uno ad aliud Altare: *Gratian. dicta disceptat. forens. 73. num. 5. & seqq. Capon. dicta discept. 196. num. 11. Rot. decis. 1149. n. 10. & seqq. coram Seraph. & decis. 494. num. 6. coram Cavaler.*

3 Sic si Testator mandet conferri Beneficium Sacerdoti, qui celebret Missam pro Anima sua, cum principaliter respexit ad onus celebrandi, & non ad personam celebrantis, nisi in consequentiam ejusdem oneris, non minus celebratio Missæ fieri potest ab ipso, quam ab alio Sacerdote; *Gratian. discept. 73. num. 10.* Ergo etiam mandante Testatore, ut ejus hæredes celebrare faciant certas Missas in Altari A. pro ejus, fuorumque Animabus, quia principaliter respexit ad remedium Animæ, & commodum fuorum hæredum, & non ad Altare, nisi in consequentiam celebrationis non minus iidem hæredes celebrare facere poterunt Missas in illo, quam in alio Altari. Valet enim argumentum de Persona ad locum, ita ut sicuti quando celebratio fuit principaliter considerata, & non persona celebrantis potest ipsa transferri de una ad aliam personam, ita quando fuit eadem celebratio principaliter considerata; & non locus celebrationis, poterit transferri de uno ad alium locum. Remedium enim Animæ, non magis ex uno, quam

ex alio Altari provenit, ut ait *Rota dicta decis. 1149. num. 11. coram Seraph.*

4 Quemadmodum studens in Sacra Congregatione Concilii apud R. P. D. meum Petra Secretarium sentiebam in *Placentina Commutationis Voluntatis*. Ubi expositum fuit, quòd Marchionissa Angela Cremona Vicedomina de Mandellis de anno 1695. in ejus ultimo, quo decessit elogio, præordinata agnatio Fideicommissio &c. hæredibus institutis, cæterisque substitutis id onus injunxit: *A far celebrare ogn'anno sino in perpetuo tutti li giorni festivi di Precetto, & anche tutti li giorni di Mercordi, e di Venerdì della settimana una Messa nell'Oratorio di Santa Teresa di detto mio Feudo d'Olmeto, con dare, e pagare al Sacerdote pro tempore, che celebrerà un' elemosina competente, e questa in suffragio dell' Anima mia, e de' miei Defonti: Aggravando parimente &c. a far celebrare ogn'anno in perpetuo nel mio Oratorio esistente sopra di miei Beni possi nel luogo di Menarolo Comune di Pontenuovo Ducato Piacentino una Messa parimente, tutte le Feste di Precetto, & anche tre Messe la settimana, cioè una ogni Lunedì, una ogni Mercordi, & una ogni Sabato di qualsivoglia settimana in perpetuo, con dare ad un Sacerdote, che pro tempore celebrerà una competente Elemosina, e ciò in suffragio dell' Anima mia, e de' miei Defonti*: Obyentis hujusmodi hæreditariis bonis Iosepho de Mandellis, ejus Mater ac Tutrix Marchionissa Geltrudes Malvacina pro dissolvendo are alieno Testatoris, venundedit præmemorata bona, vulgò nuncupata di *Menarolo*. Comitibus de Anguisuolis; præ cæteris conventionibus inita, quòd Marchionissa venditrix opportunam facultatem assequi curaret transferendi Missarum opera, quæ in Oratorio ejusdem Feudi exequi debent, ad alterum Oratorium Olmeti, quòd si voti compos fieri non posset, ab ipsis Comitibus emptoribus satisfacerent, deducta tamen æquivalenti summa ex residuali pretio bonorum; at si verò non idem partium judicium desuper versaretur, tum sèpedita Marchionissa curam subiret celebrationis Missarum in eodem Oratorio di *Menarolo*; nuper verò sub obtentu extinguendarum litium, quæ super ad-

adimplemento præmemoratae conventionis efferescere ceperunt jam dicta Marchionissa Geltrudes, ejusque Filius supplices confugerunt ad Sanctissimum Dominum Nostrum, precibus ad Sacram Congregationem rejectis pro benigna facultate transportandi præfata Missarum onera, quæ incumbunt Oratorio di *Menarolo*, ad alterum Olmeti, itaut quotidie ibi Sacrificium offeratur cum aliis duobus Missis diebus festivis, quo pacto absolutus comperitur numerus à Testatrice volitus, ordinatèque distributus pro commoditate Populi.

Quo stante proposito dubio: *An, & quomodo sit locus commutationi voluntatis in Casu &c.*

Affirmativè respondendum dicebam, dummodò omnia onera imposita à Testatrice adimpleantur in Feudo Olmeti. Quoniam hujusmodi Legatum Missarum non fuit conceptum à Testatrice favore Oratorii loci Menaroli, cum non respexerit ad ejus Officiaturam, nec ad personas dicti loci, sed solum utpote directum in personas hæredum censetur ordinatum, in Gratiam ipsorum hæredum, non autem Oratorii, quod destinatum dicitur in quandam tantum consequentiam celebrationis juxta *Text. in l. Pater Filium §. Tusculanos ff. de legat. 3. Mantio. de conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 14. num. 18. Rota coram Seraph. decif. 1149. num. 10.* Et proinde possunt hæredes, dum amplius dicta bona non possident onus implere in alia Ecclesia ipsis magis commoda, quidquid esset, quando Legatum factum esset principaliter favore Oratorii, ut distinguendo tradunt *Pasqualig. de Sacrific. nov. leg. quest. 1144. num. 1. & seqq. & quest. 1145. num. 4. Capon. discept. 196. num. 10. & 11. Gratian. discept. 73. num. 5. & seqq.*

Eoque magis, quia Testatrix supposuit, quòd bona perpetuò remanere deberent penes suos hæredes, & Ecclesiam elegit tamquam ad ipsam spectantem, ibi: *in mio Oratorio*: Unde cum bona amplius non possideantur à Dominis de Mandellis, & Oratorium non sit amplius Testatricis adeoque non sit amplius locus ille, quem contemplata est Testatrix, sequitur, quòd Missæ in præfato Oratorio celebrari non debeant, sed possint alibi satisfieri. Dispo-

6 fitio enim qualificata intelligitur durare, quousque durat qualitas. *Pignattell. tom. 4. consult. 12. num. 2.*

Et ita etiam fuit resolutum ab eadem Sacra Cægregatione in dicta *Placentina. Januar. 1714.*

Ad cognoscendum animum quando

7 Testator in Institutione Cappellaniæ merè Laicalis, seu Legati Missarum principaliter respexerit ad Altare, & secundariò ad ejus hæredes: Aut principaliter ad hæredes, & secundariò ad Altare attendenda sunt verba Institutionis, & ejus Dispositionis; Si enim verba Institutionis Cappellaniæ fuerunt principaliter directæ ad Altare, & secundariò ad hæredes, ut si fuisset dictum, quòd celebrarentur in tali Altari Missæ, & postea fuisset injunctum hæredibus, ut solverent Eleemosinam Sacerdoti celebranti, aut si in dicto Altari speciali cultu coleretur aliqua Sacra Imago, aut Testator erga illud haberet specialem affectionem, quæ constare diceretur, si ipse eligeret sepulturam prope idem Altare, aut illud fuisset ab ipso erectum propriis expensis, tunc diceretur principaliter respexisse ad Altare, & istud stare taxativè, secundariò verò ad ejus hæredes, & voluisse taxativè ibi celebrari Missas ad terminos Juris communis, juxta, quod Missæ celebrandæ sunt in Ecclesia, ubi fundatorum corpora requiescunt: *Abbas consl. 99. num. 4. & seqq. Rota dec. 494. num. 3. coram Cavaler.*

8 Si verò verba Institutionis Cappellaniæ principaliter fuerunt directæ ad hæredes, & primariò habitus fuerit respectus ad remedium animæ suæ, suorumque hæredum, secundariò verò ad Altare, ut si fuisset dictum, quòd hæredes celebrare facerent in tali Altari Missas pro ejus, suorumque Animabus; aut si Testator haberet affectionem, erga suos hæredes, aut isti essent ejus Consanguinei, tunc diceretur respexisse primariò ad hæredes, & secundariò ad Altare, & istud stare demonstrativè *ad Text. in cap. Requisisti ad Terram*, ibique Doctores omnes.

Absque verò ulla difficultate possent 9 hæredes Patroni transferre Cappellaniam de uno ad aliud Altare, si eis fuisset à Testatore data libera facultas transferendi, ut de mense Julii anno 1701. per acta

Ar-

Archivii, fuit resolutum à R. P. Domino Marabottino Judice in una *Perugina Cappellania* scribente, & obtinente Domino meo Patruo Amatissimo ubi cum Georgeus de Gervasio in limine fundationis Cappellanix, postquam designaverit Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Ordinis Sancti Bernardi Cisterciensis Perusix pro celebratione Missarum, reservaverit sibi, suisque Hæredibus Cappellaniam de una ad aliam Ecclesiam per hæc verba ibi: *Item in evento, che mai in alcun tempo i Padri del sopradetto Monastero non volessero permettere per qualsivoglia causa, che il detto Cappellano, e Sacerdote celebrasse le sudette Messe nella sopradetta loro Chiesa, o per qualsivoglia accidente, che potesse succedere non potessero celebrare le dette Messe nella sudetta Chiesa, ovvero, che il medesimo Giorgio volesse che si celebrassero in altra Chiesa, detto Cappellano, e Sacerdote siano tenuto, & obligato celebrare, come sopra le dette Messe in un' altra Chiesa di questa Città, dove più parerà, e piacerà al medesimo Giorgio, se egli allora viverà, altrimenti dove più piacerà, e parerà a suoi Heredi, o agl' altri, che da esso saranno nominati nel suo ultimo Testamento, o altra Disposizione, o Contratto:* R. D. Joannes Vincentius de Casellis prædicti Fundatoris hæres tunc Religiosus S. Philippi Nerii, nunc vero Canonicus meritissimus Cathedralis meæ Patriæ vigore hujus facultatis transferendi sibi à Testatore tributæ, nec non attento impedimento præstito Cappellano celebrandi in dicta Ecclesia S. Joannis Baptistæ per dictos Patres Cistercienses transtulit Cappellaniam ab hac Ecclesia ad illam Congregationis Sancti Philippi Nerii Perusix. Quam translationem justam, & validam per sententiam Canonizavit idem R. P. D. Marabottinus revocando duo contraria judicata nimirum Almæ Rotæ Perusinæ, & R. P. D. mei Petra tunc A. C. declarantia nullam præfatam translationem eo sub motivo, quòd facultas transferendi Cappellaniam de una ad aliam Ecclesiam concessa a dicto Testatore suis hæredibus non erat absoluta, & arbitraria, sed solum ad certos, & determinatos casus restricta nimirum: *In evento, che mai per alcun tempo i Padri del sopradetto Mona-*

Pars I.

stero non volessero permettere per qualsivoglia causa, che il detto Cappellano celebrasse le sudette Messe nella sopradetta loro Chiesa: Qui casus cum non fuerit concludenter probatus, idè præfati Judices existimarunt nullam translationem.

Sed sententia revocatoria R. P. D. Marabottini meo judicio videtur magis rationi congrua, dum videtur Fundator dedisse suis hæredibus absolutam, & arbitrariam facultatem transferendi Cappellaniam, eo quia in ejus Dispositione non processit per viam conditionis, si sequeretur impedimentum, sed cum casu alternativo ibi: *in evento, che mai i detti Padri non volessero permettere, che il Cappellano celebrasse le sudette Messe nella sopradetta loro Chiesa: Overo, che il medesimo Giorgio volesse, che si celebrassero in altra Chiesa di questa Città &c. altrimenti dove più parerà, e piacerà ai suoi Heredi:* adè quòd illa dictio: *Overo est indistinctiva, & non reperit præcedentia, imò separat, & dividit unam Orationem ab altera Rot. decis. 65. num. 7. & 8. & decis. 556. num. 3. coram Cerr. & coram Coccin. decis. 157. num. 5. ubi firmat, quòd dictio prædicta ampliatur dispositionem ad diversa. Attento præcipue, quòd subsequenter verba, dove più parerà, e piacerà a suoi Heredi, tamquam prægnantia potestatis nullam admittunt correlationem ad dictum impedimentum, aliàs sequeretur correctio in eodem instanti, nec dici posset, quòd potestas esset ad placitum, & ad libitum, si esset regulanda a causa impedimenti.*

ARGUMENTUM.

Episcopus an possit erigere novum Canonicatum ex fructibus superexcrecentibus in Ecclesia Collegiata de Jurepatronatus Laicali absque consensu Patroni, & an Patrono respectu Canonicatus noviter erecti competere possit Jurepatronatus, & hoc cujus naturæ erit Ecclesiasticæ ne an Laicalis?

L I

SUM-